

Березанський ліцей Березанської селищної ради

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ директора
Березанського ліцею
18.11. 2024р. № 146-г

Вступний інструктаж № 1 з питань пожежної безпеки для працівників

1. Загальні положення

1.1. Ця Інструкція розроблена відповідно до основних положень Кодексу цивільного захисту України та відповідного Положення і діє в усіх структурних підрозділах Березанського ліцею.

Вступний протипожежний інструктаж – це навчальний курс з правил пожежної безпеки з працівниками, які щойно прийняті на роботу (постійну або тимчасову), а також з особами, які прибули в навчальний заклад у відрядження, на роботу, навчання, виробничу практику і мають брати безпосередню участь у навчальному та виробничому процесах.

1.2. Вступний інструктаж проводиться на підставі діючих в ліцеї правил, інструкцій та інших інформативних актів з питань пожежної безпеки у спеціально обладнаному для цього приміщенні фахівцем, на якого наказом директора та відповідною посадовою інструкцією покладено ці обов'язки.

1.3. Вступний інструктаж спрямований на ознайомлення та вивчення учасниками освітнього процесу:

- * заходів пожежної безпеки на об'єкті та робочому місці;
- * порядку сповіщення про пожежу, дій під час пожежі, плану евакуації під час пожежі;
- * застосування первинних засобів пожежогасіння;
- * порядку дій при наданні долікарської допомоги потерпілим.

При вивченні питань з вступного інструктажу враховується специфіка навчального процесу, технічна характеристика об'єктів, пожежна небезпека речовин і матеріалів, що застосовуються, та інші чинники, що впливають на стан пожежної безпеки закладу освіти.

1.4. Вступний інструктаж з учнями проводять класоводи, класні керівники, пройшовши попередньо навчання з питань пожежної безпеки.

1.5. Результати вступного інструктажу з пожежної безпеки реєструються в «Журналі реєстрації інструктажів з питань цивільного захисту, пожежної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях» під особистий підпис особи, яку інструктують.

2. Терміни та визначення

2.1. **Пожежа** – неконтрольоване горіння поза спеціальним вогнищем, що розповсюджується в часі і просторі. Знищує матеріальні цінності, створює загрозу для життя людей, тварин, негативно впливає на навколишнє природне середовище.

2.2. **Небезпечні фактори пожежі:**

- відкрите полум'я;
- іскри;
- підвищена температура навколишнього середовища та предметів;
- токсичні продукти згоряння;
- дим;
- понижена концентрація кисню;
- руйнування конструкцій;
- небезпечні фактори, що виникають у результаті вибухів (ударна хвиля, полум'я, руйнування конструкцій та розліт осколків, утворення шкідливих речовин з високою їх концентрацією у повітрі).

2.3. **Основні причини пожежі:**

- небезпечне поводження з вогнем;
- порушення правил монтажу і норм експлуатації електричного обладнання, силових, освітлювальних мереж;
- порушення правил улаштування і норм експлуатації приладів опалення;
- дитячі пустоші з вогнем;
- підпали;
- самозаймання матеріалів (речовин);
- кліматичні чинники.

2.4. **Пожежна безпека** – це стан об'єкта, при якому виключається можливість пожежі, а у випадку її виникнення вживаються необхідні заходи щодо усунення негативного впливу небезпечних факторів пожежі на людей, споруди і матеріальні цінності. Пожежна безпека на об'єктах забезпечується організаційними, технічними заходами і протипожежним захистом.

2.5. **Пожежна безпека** – сукупність чинників, які зумовлюють можливість виникнення та/або розвитку пожежі на об'єкті.

2.6. **Протипожежний режим** – це комплекс встановлених норм і правил поведінки людей, виконання робіт і експлуатація об'єкта, спрямованих на забезпечення пожежної безпеки.

2.7. **Джерело запалювання** – теплова енергія або об'єкт, який виділяє теплову енергію, достатню для запалювання.

2.8. **Горіння** – швидка хімічна реакція сполучення речовини з киснем, яка супроводжується виділенням тепла та світла.

Для виникнення горіння необхідно 3 фактори: горюча речовина, окиснювач та джерело загорання. *Окиснювачами* можуть бути не тільки кисень, а і хлор, фтор, бром, йод. *Під горючою речовиною розуміють* будь-яку тверду, рідку чи газоподібну речовину, яка має можливість окислюватись з виділенням теплоти і

випромінюванням світла. *Джерелом запалювання* може бути: полум'я, іскри, випромінювання або теплота від хімічної реакції, механічного удару, від короткого замикання електроустановки, тертя чи різкого стиснення газової суміші. Як відомо, горіння супроводжується виділенням тепла і випромінюванням світла.

Розрізняють такі *види процесу горіння*: вибух, спалах, займання, тління, самозаймання, горіння.

2.9. **Вибух** – надзвичайно швидка хімічна реакція з виділенням великої кількості енергії. Характерною ознакою вибуху є миттєве зростання температури і тиску газу на місці, де він стався. Об'єм речовини збільшується в сотні, тисячі разів.

2.10. **Детонація** – це горіння, яке поширюється зі швидкістю кілька тисяч метрів за секунду. Виникнення детонації пояснюється стисненням, нагріванням та переміщенням суміші, яка не згоріла перед фронтом полум'я, що призводить до прискорення поширення полум'я і виникнення в суміші ударної хвилі.

2.11. **Спалах** – це швидке згоряння пальної суміші без утворення стиснення газів, що не переходить у стійке горіння.

2.12. **Самозаймання** – початок горіння без впливу джерела запалювання. Залежно від внутрішнього імпульсу процеси самозаймання поділяються на теплові, мікробіологічні та хімічні.

2.13. **Первинні засоби пожежогасіння** слугують для гасіння пожеж на початковій стадії їх розвитку до прибуття пожежних підрозділів. До них відносяться ручні і пересувні вогнегасники, гідропульти, відра, бочки з водою, внутрішні пожежні крани, лопати, ящики з піском, азбестові полотна, кошми, войлочні мати, лом, пили, багри, вила.

2.14. **Класифікація горючих речовин в залежності від виду:**

* *Пожежа класу «А» – горіння твердих речовин*

- А1 – горіння твердих речовин, що супроводжується тлінням (вугіль, текстиль);
- А2 – горіння твердих речовин без тління (пластмаса).

* *Пожежа класу «Б» – горіння рідких речовин*

- Б1 – горіння рідких речовин, нерозчинних у воді (бензин, ефір, нафтопродукти), скраплених твердих речовин (парафін, стеарин);
- Б2 – горіння рідких речовин, розчинних у воді (спирт, гліцерин).

* *Пожежа класу «С» – горіння газоутворюючих речовин*

- горіння побутового газу, пропану тощо.

* *Пожежа класу «Д» – горіння металів*

- Д1 – горіння легких металів, за виключенням лужних (алюміній, магній та їх сплави);
- Д2 – горіння лужних металів (натрій, калій);
- Д3 – горіння металів з вмістом сполук.

2.15. **Дим** – природне явище, що складається з дрібних твердих частинок, зважених у повітрі або інших газах. Це – типовий аерозоль з розмірами мікрочастинок. На відміну від пилу – дим не осідає під дією сили земного

тяжіння. Частинки диму можуть слугувати ядрами конденсації атмосферної вологи, в результаті чого виникає туман.

2.16. **Евакуація** – процес виведення населення і життєважливих ресурсів першої необхідності з території, на якій можливе виникнення або виникла пожежа чи інша надзвичайна ситуація.

2.17. **Система оповіщення** – це комплекс організаційно-технічних заходів, апаратури, засобів та каналів зв'язку, призначених для своєчасного доведення сигналів та інформації про загрозу або виникнення пожежі до учасників освітнього процесу, обслуговуючого персоналу.

2.18. **Долікарська допомога** – це комплекс термінових дій, спрямованих на збереження здоров'я і життя потерпілого, що надається безпосередньо на місці події та в період транспортування до медичного закладу.

3. Вимоги пожежної безпеки

3.1. Кожен учасник освітнього процесу, обслуговуючий персонал закладу освіти зобов'язані знати і виконувати правила пожежної безпеки, а при виникненні пожежі – всіх залежних від них заходів для рятування людей і гасіння пожежі.

3.2. Сходові клітки, евакуаційні виходи, проходи, коридорні тамбури повинні утримуватися постійно вільними.

3.3. У навчальних кабінетах столи, стільці необхідно встановлювати так, щоб не заставляли виходи з кабінетів.

3.4. У аудиторіях, лабораторіях, кабінетах, спортивних залах, місцях масового скупчення людей слід суворо дотримуватись протипожежного режиму. Приміщення повинні постійно утримуватись в чистоті.

3.5. Весь пожежний інвентар і обладнання треба утримувати у справному стані, розміщувати на видних місцях (біля виходів).

3.6. У виробничих приміщеннях (майстернях) та навчальних лабораторіях горючі речовини й матеріали потрібно зберігати у металевих шафах, що замикаються.

3.7. Перед початком роботи з електрообладнанням перевірте наявність і надійність кріплення захисних засобів і з'єднання захисного заземлення, занулення.

3.8. Виконуйте лише ту роботу, з якої пройшли інструктаж, не передоручайте свою роботу іншим особам.

3.9. Після закінчення роботи слід прибрати сміття, відходи та виробничі обрізки.

3.10. Забороняється:

- на територіях розкладання вогнищ, спалювання сміття;
- на територіях паління (куріння), без відведення для цього спеціальних місць;
  - використовувати електроприлади з пошкодженою ізоляцією, зберігати біля них легкозаймисті рідини, обгортати папером або тканиною електричні лампочки;
- працювати на несправному електричному обладнанні;
- використовувати пожежний інвентар для господарських або інших потреб, не пов'язаних з пожежогасінням;

- використовувати кабелі і проводи з пошкодженою ізоляцією;
- переносити ввімкнені електроприлади, залишати без догляду ввімкнені в електромережу нагрівальні прилади;
- користуватися пошкодженими розетками, зав'язувати і скручувати електропроводи;
- у службових приміщеннях влаштовувати тимчасові електромережі, прокладати електричні проводи безпосередньо по горючій основі, експлуатувати прилади, що мають механічні пошкодження, використовувати легкозаймисті рідини;
- захищати підступи до засобів пожежогасіння, шляхи евакуації та евакуаційні виходи;
- вмикати електронагрівальні прилади (чайники, кип'ятильники, кавоварки) без негорючих підставок та в тих місцях, де їх використання не передбачено або заборонено;
- проводити вогневі, зварювальні та інші роботи без спеціального дозволу;
- самостійно усувати несправності електромережі та електрообладнання.

4. Організаційні заходи із забезпечення пожежної безпеки

4.1. У випадку виникнення пожежі дії працівників мають бути спрямовані на створення безпеки:

- у першу чергу провести рятування та евакуацію учнів згідно з планом евакуації з місця, де виникла пожежа, та що знаходяться поряд;
- при охопленні полум'ям вхідних дверей, евакуація проходить через запасні виходи або через вікна (на першому поверсі);
- діяти чітко, без метушні, запобігати проявам паніки серед учасників освітнього процесу;
- організувати зустріч пожежно-рятувальної служби.

4.2. **Кожен працівник**, який виявив пожежу або її ознаки (задимлення, запах горіння або тління різних матеріалів тощо), **зобов'язаний**:

- вимкнути електромережу;
- негайно повідомити про це по телефону 101 до пожежно-рятувальної служби (при цьому слід чітко назвати адресу об'єкта, місце виникнення пожежі, приблизну кількість людей на об'єкті, свою посаду та прізвище);
- сповістити про пожежу адміністрацію навчального закладу;
- задіяти систему сповіщення учасників освітнього процесу про пожежу (три довгих шкільних дзвінка з невеликим інтервалом) або ручний рупор;
- вжити заходів щодо гасіння пожежі наявними засобами пожежогасіння (вогнегасники, пісок, лопати, відра тощо);
- розпочати евакуацію людей з будівлі до безпечного місця згідно планом евакуації та залучити до цього невоєнізоване формування (пожежну ланку) та інших осіб;

- якщо у кімнаті є вода – змочити нею все приміщення та його предмети, це дозволить на деякий час зменшити дію диму та полум'я;
- знеструмлену електропроводку можна гасити піском, водою, вогнегасником;
- загоряння у витяжній шафі ліквідується вогнегасником після вимкнення вентилятора;
- у випадку загоряння проводів зварювального апарату виключіть його, а потім трансформатор і полум'я загасіть піском чи вогнегасником;
- організувати зустріч підрозділу оперативно-рятувальної служби.

4.3. Керівник закладу освіти або працівник, який його заміняє, котрий прибув на місце пожежі, зобов'язаний:

- * перевірити, чи повідомлено пожежно-рятувальну службу про виникнення пожежі;
- * здійснювати керівництво евакуацією людей та гасінням пожежі до прибуття підрозділів. У разі загрози для життя людей негайно організувати їх рятування, використовуючи для цього всі наявні сили і засоби;
- * організувати перевірку наявності всіх учасників освітнього процесу, евакуйованих з будівлі, за списками і журналами обліку навчальних занять;
- * визначити для зустрічі підрозділів особу, яка добре знає розміщення під'їзних шляхів та вододжерел;
- * перевірити включення в роботу автоматичної (стаціонарної) системи пожежогасіння;
- * вилучити з небезпечної зони всіх працівників та інших осіб, не зайнятих евакуацією людей та ліквідацією пожежі;
- * викликати медичну та інші служби у разі потреби;
- * припинити всі роботи, не пов'язані з ліквідацією пожежі;
- * організувати відключення мереж електро- і газопостачання, зупинку систем вентиляції та кондиціонування повітря і провести інші заходи, що запобігають поширенню пожежі;
- * забезпечити безпеку людей, які беруть участь в евакуації та гасінні пожежі, від можливих обвалів конструкції, дії токсичних продуктів горіння і підвищеної температури, ураження електрострумом тощо;
- * організувати евакуацію матеріальних цінностей із небезпечної зони, визначити місця їх складування і забезпечити, за потреби, їх охорону;
- * інформувати керівника гасіння пожежі про наявність людей у будівлі.

4.4. Заходи пожежної безпеки поділяються на:

- **організаційні:** організація пожежної охорони на об'єкті, проведення навчань з питань пожежної безпеки (включаючи інструктажі та пожежно-технічний мінімуми), застосування наочних засобів протипожежної пропаганди та агітації, проведення перевірок, оглядів стану пожежної безпеки приміщень, будівель, об'єкта в цілому;
- **експлуатаційні:** проведення профілактичних оглядів, випробувань, ремонтів

технологічного та допоміжного устаткування, а також інженерного господарства (електромереж, електроустановок, опалення, вентиляції);

- **технічні:** суворе дотримання правил і норм, визначених чинними нормативними документами при реконструкції приміщень, будівель та об'єктів, можливому переобладнанні електромереж, опалення, вентиляції, освітлення;
- **режимні:** передбачають заборону куріння та застосування відкритого вогню в недозволених місцях, недопущення появи сторонніх осіб у вибухонебезпечних приміщеннях чи об'єктах, регламентацію пожежної безпеки при проведенні вогневих робіт.

4.5. **Методи протидії пожежам:**

- * Попередження поширення пожежі досягається за допомогою заходів, що обмежують площу, інтенсивність та тривалість горіння. До них відносяться:
  - конструктивні та об'ємно-плануючі рішення, що перешкоджають поширенню небезпечних факторів пожежі по приміщенню, між приміщеннями, між групами приміщень різної функціональної пожежної безпеки, між поверхами та секціями, між будівлями;
  - обмеження пожежної безпеки будівель матеріалів, що використовуються у поверхневих шарах конструкцій будівлі, в тому числі покрівель, оздоблення фасадів, приміщень і шляхів евакуації.
- * Заходи, що мінімізують ймовірність виникнення пожеж (профілактичні).
- * Захист та спасіння людей від вогню:
  - зниження вибухопожежної і пожежної безпеки приміщень та будівлі;
  - наявність первинних та автоматичних засобів пожежогасіння.

4.6. Дії у побуті, що мінімізують ймовірність виникнення пожежі (**профілактичні**):

- ізоляція електропроводок, які можуть стати причиною займання та виникнення пожежі;
- ізоляція розеток, що розміщені у ванних кімнатах та інших приміщеннях з підвищеним рівнем вологи;
- встановлення систем стабілізації напруги та автоматичних запобіжників;
- під час паління та запалювання свічок дотримуватися вимог пожежної безпеки.

4.7. **Захисні дії:**

- захист людини від високої температури;
- захист від отруйних речовин – продуктів згорання, що виділяються у повітря внаслідок горіння. Використовуються засоби захисту органів дихання для самопорятунку під час пожежі.

5. Первинні засоби пожежогасіння, правила їх використання

5.1. Первинні засоби гасіння пожежі призначено для того, щоб ліквідувати невеликі займання та пожежі на початковій стадії силами персоналу закладу, не чекаючи, поки прибуде пожежна охорона.

5.2. До таких засобів належать:

- вогнегасники;
- пожежний інвентар (пожежні відра, ящики з піском, совкові лопати, покривала з негорючого полотна (кошма) тощо);
- пожежний інструмент ручний немеханізований – інструмент без будь-якого приводу (за винятком мускульної сили людини), призначений для виконання різних робіт у процесі гасіння пожежі (гаки, багри, ломи, сокири, вила тощо).

Використання первинних засобів гасіння пожежі для господарчих та інших потреб, не пов'язаних з пожежогасінням, не допускається.

5.3. **Вогнегасник** – переносний, пересувний або стаціонарний пристрій з ручним способом приведення у дію, призначений для гасіння вогнища пожежі людиною за рахунок випущення вогнегасної суміші.

5.4. **За типом** вогнегасної суміші всі **вогнегасники поділяються на:**

5.4.1. **Порошкові (ВП).**

Вогнегасники переносні порошкові (ВП), в залежності від марки вогнегасного порошку, що використовується, призначені для гасіння пожеж класу А (тверді горючі речовини), класу В (рідкі горючі речовини), класу С (газоподібні речовини) та електроустановок під напругою до 1000В. При використанні вогнегасного порошку ПХК та спеціального обладнання вогнегасники переносні порошкові використовуються для гасіння пожеж класу Д (метали і металоорганічні речовини).

Принцип дії ВП:

Робочий газ закачаний безпосередньо у корпус. При спрацюванні запірно-пускового пристрою порошок витісняється газом по сифонній трубці в шланг і до стволу-насадки або у сопло. Порошок можна подавати порційно. Він потрапляє на горючу речовину та ізолює від кисню.

Увага! Не можна перевертати порошковий вогнегасник і працювати в такому положенні (вийде газ, а порошок залишиться в корпусі).

5.4.2. **Вуглекислотні (ВВК):**

Вогнегасники вуглекислотні (ВВК) призначені для гасіння різних речовин, горіння яких не можливе без доступу кисню, а також електроустановок під напругою до 1000В.

При використанні ВВК необхідно враховувати наступні фактори:

- можливість накопичення зарядів статичної електрики на дифузори вогнегасника;
- зниження ефективності вогнегасника при від'ємній температурі навколишнього середовища;
- небезпека токсичного впливу парів вуглекислоти на організм людини;
- небезпека зниження вмісту кисню у повітрі приміщення в результаті використання вуглекислотних вогнегасників (особливо пересувних);
- небезпека обмороження в результаті різкого зниження температури вузлів

вогнегасника.

Принцип дії ВКК:

Базується на витісненні двоокису зайвим тиском. При відкриванні запірно-пускового пристрою CO₂ по сифонній трубці поступає до розтрубу і з скрапленого стану переходить у твердий (сніг) з температурою до -70°C. Вуглекислота, при введенні в зону горіння, різко припиняє доступ кисню та знижує температуру у вогнищі горіння.

6. Порядок дій при наданні долікарської допомоги потерпілим

6.1. Викличте швидку допомогу за телефоном 103.

6.2. Усуньте вплив на організм потерпілого факторів, що загрожують здоров'ю та життю, тим самим ви зможете безпечно для себе надати потерпілому допомогу.

6.3. Проведіть огляд потерпілого та надайте йому долікарську допомогу, метою огляду є виявлення станів, які загрожують життю потерпілого, з подальшим проведенням невідкладних втручань для відновлення життєво-важливих функцій організму.

6.4. Не залишайте постраждалого та контролюйте його життєві функції до прибуття швидкої допомоги.

6.5. Якщо на вас зайнявся одяг:

- не можна бігти, це лише підсилить горіння;
- треба швидко скинути одяг, що зайнявся, а якщо це не вдалося, варто впасти та качатися по підлозі (землі), збиваючи таким чином полум'я.

6.6. Якщо на іншій людині зайнявся одяг:

- не можна давати людині бігати – полум'я розгориться ще більше;
- треба допомогти ураженому швидко скинути одяг, що зайнявся, і залити його водою;
- якщо це не вдалося, необхідно повалити потерпілого на підлогу (землю).

Намагайтеся будь-яким способом збити полум'я: залийте водою, засипайте землею, закидайте снігом, накиньте щільну тканину (брзент, ковдру, пальто тощо) і щільно пригорніть тканину до палаючого одягу. При цьому голову потерпілого слід залишити відкритою, щоб уникнути отруєння продуктами горіння;

- надати першу (долікарську) допомогу потерпілим в аварійній ситуації.

6.7. При опіках:

- при термічних опіках – протягом 20+ хв. охолоджувати уражену ділянку прохолодною (не крижаною) водою, зняти одяг і прикраси (якщо не прилипли), накрити рану стерильною пов'язкою, дати знеболювальне і багато пити. Категорично заборонено використовувати лід, олію, сметану чи проколювати пухирі. У разі глибоких опіків (більше долоні), опіків обличчя, статевих органів, долонь/стоп або при ознаках шоку — негайно телефонуйте

103;

· при важких опіках необхідно негайно відправити потерпілого до лікувального закладу.

6.8. Увага! В жодному разі не можна:

- проколювати пухир (він захищає рану від інфекції);
- змочувати місця опіків спиртом;
- припікати їх розчинами перманганату калію, брильянтового зеленого, йоду;
- застосовувати народні засоби, різні олії, вазелін тощо – бо вони тільки підсилюють опіки, сповільняють загоєння ран.

Розроблено:

Фахівець з охорони праці

Тетяна ЧУДНА

Погоджено:

Директор

Альона РАДЧЕНКО